

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

(повне найменування закладу вищої освіти (наукової установи),

Міністерства освіти і науки України, Харків

ухвалила рішення

підпорядкування (у родовому відмінку), місто)

про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 03 Гуманітарні науки

(галузь знань)

на підставі прилюдного захисту дисертації «Метамодернізм у пошуках нової автентичності»

(назва дисертації)

за спеціальністю 033 Філософія

(код і найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

"09" лютого 2024 року.

Манюков Олександр Юрійович

1994 року народження,

(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності) здобувача)

громадянин України

(назва держави, громадянином якої є здобувач)

освіта вища: закінчив у 2017 році Національний університет «Києво-Могилянська академія»

(найменування закладу вищої освіти)

за спеціальністю лабораторна діагностика біологічних систем

(за дипломом)

Працює — в —

(посада)

(місце основної роботи, відомче підпорядкування, місто)

з — р. до цього часу.

Дисертацію виконано у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна

(найменування закладу вищої освіти (наукової установи),

підпорядкування, місто)

Науковий керівник (керівники) Перепелиця Олег Миколайович

(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності),

доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада філософського факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна

науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посада)

Здобувач має 3 наукові публікації за темою дисертації, з них 0 статей у періодичних наукових виданнях інших держав, 3 статті у наукових фахових виданнях України, 0 монографій (зазначити три наукові публікації):

1. Манюков О. Виміри нерівності у політичному метамодернізмі (Ханзі Фрайнахт) та епоха доступу (Джеремі Ріфкін). Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». 2021. Вип. 65. С. 22-31.

DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2021-65-3>

2. Манюков О. Постмодерний дивід(уум) та його ареали. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки». 2022. Вип. 55. С. 32-38. DOI: <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2022-65-04>

3. Манюков О. Розуміння людської дивідуальності в політичному метамодернізмі. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». 2022. Вип. 66. С. 27-37. DOI: <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2022-66-3>

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. КОРАБЛЬОВА Надія Степанівна, д. філос. наук, кафедра теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада філософського факультету ХНУ ім. В.Н. Каразіна, професор (**Голова**).

Роботу оцінено позитивно. Зауважень немає.

2. ЗАГУРСЬКА Наталія Віталіївна, д. філос. наук, кафедра теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада філософського факультету ХНУ ім. В.Н. Каразіна, доцент (**Офіційний рецензент**).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. Спостерігається певна тенденція виокремити та універсалізувати саме метамодерну автентичність. Між тим існує багата філософська традиція вивчення автентичності, насамперед в екзистенційній філософії. Варто побажати авторові враховувати більш широкий контекст досліджень автентичності для того, щоб точніше розташувати в ньому автентичність саме метамодерну.

2. Деякі інші твердження роботи також не враховують обширні історико філософські розвідки. В якості прикладу такого твердження можна навести міркування щодо метамодерного розходження етики та моралі, яке насправді починає відбуватися вже наприкінці позаминулого сторіччя. Втім, це можна пояснити вираженою новизною роботи, проявом її автентичності і розглядати як перевагу роботи.

3. ТИТАР Олена Володимирівна, д. філос. наук, кафедри теорії культури і філософії науки філософського факультету ХНУ ім. В.Н. Каразіна, доцент (**Офіційний рецензент**).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. Нова автентичність, на думку автора, пов'язана з постанням нових суспільних страт доби метамодерну – нової технократизованої аристократії та «йога-буржуазії», що мають деякий привілейований стан у порівнянні зі старими суспільними стратами: «Привілейованість метамодерної аристократії полягає в тому, що вона може жити як забажається, бо вона забезпечена матеріально, є соціально та інтелектуально розвиненою. Її не завжди легко відрізнити від решти людей, але все ж вона утворює вільну мережу, в межах якої аристократи впізнають один одного й мають схожі погляди; вони ведуть свою діяльність завдяки обміну ресурсами та ідеями; підтримують один одного, організовують суспільно значущі заходи, створюють бізнес-проекти...» (с. 53-54). Ця аристократія розробники та втілювачі новітньої візії суспільства та суспільних відносин (с. 52 дисертації). До складу цієї аристократії, за Фрайнахтом, входять хіпі, гакери, гіпстери та герменевтики. Але автор дисертації звернувся до праць Джеремі Ріфкіна, щоб доповнити цю когорту іншими вузькоспеціалізованими фахівцями (якими є інфогакери, біогакери, енергогакери, 3D-гакери).

Треба зауважити, що ні 3D-гакери, ні біогакери не становлять професійної чи суспільно значущої групи, тим більше якогось осердя суспільно значущих рухів чи напрямків. Гакер – це особа, яка намагається отримати несанкціонований доступ до комп'ютерних систем, в переносному значенні також може вживатися для досвідчених програмістів.

Які б досвідченими не були гакери – мета гакерства – не створення нового, а підривна діяльність і крадіжка даних. Звичайно існують і так звані «білі гакери», і гакери можуть використовувати метафоричну крадіжку, діючи як новітні «робін-гуди», але для розроблення, або

тим більше втілення «нової візії суспільства» їх практично не можливо залучити. Тож зауваження стосується того, щоб докладно пояснити суспільну місію хоча би інфогакерів та енергогакерів, їх суспільну креативність, чому вони є втіленням новітньої автентичності

2. Використання паном Олександром Манюковим концепції Ф. Фукуями автентичності (с. 70) як автентичної ідентичності внутрішнього Я і соціальної ідентичності як відповіді Я на накладені на індивіда соціальні ролі потребує певного філософського коментаря, наскільки можливий такий поділ на зовнішню та внутрішню сторону нашого Я, чи не може бути Я цілком автентичним, чи частково автентичним.

3. Як автор розцінює «феномен котиків» в інтернеті? Звичайно, відомий вираз, що якою би талановитою не була вистава, погляд глядача завжди буде прикутий до котика, що випадково потрапив на сцену. Чи не вважає автор засилля образу котика в інтернеті як прояву певної первинності, дикості та дитинності ознакою кризи сучасної автентичності, де глядач та споживач за образом котика знаходить для себе образ свого фальшивого Я, лінивого, мінливого, нахабного («пересічний громадянин частенько ототожнює автентичність із вседозволеністю», с.91 дисертації), але водночас суспільно запитуваного та схвалюваного?

Загалом для ілюстрації своїх міркувань щодо ідеалу автентичності в суспільстві О. Ю. Манюков вдало використовує низку прикладів з реклами, серіалів та кінофільмів, а також розглядає соціальні мережі як середовище та причину прозорості в суспільстві, що призводить до «тотальної автентичності» (п. 3.4). Що саме автор має на увазі під цією «тотальністю»? Чи стосується це мережовості як ознаки метамодерну?

4. У дисертації вдало використане висловлювання Г. Сковороди щодо панування сродності: «Similem ad similem ducit Deus» («Бог веде схоже до схожого»). Автор поділяє думку Сковороди, що сродність праці може слугувати своєрідним ключем до автентичності (с.106). У зв'язку з цим, на нашу думку, дисертація б виграла від докладного розгляду концепції Сковороди сродної праці та істинного («автентичного») божественного потенціалу в душі людини, що є основою філософії Сковороди.

5. Багато сторінок дисертації присвячено поняттю дивіду та його експлікації у реальності метамодерної культури, водночас не досить чітко окреслена позиція автора – розповсюдження дивіда – це ознака кризи культури метамодерну чи її досягнення, оскільки багато дослідників вказують саме на панування індивідуальності як рису метамодерну. Тож хто головний герой метамодерну – індивід, дивід чи трансперсональна особистість («Сама метамодерна перспектива є трансперсональною (с.127))?

4. АРТЕМЕНКО Андрій Павлович, д. філос. наук, кафедра крос-культурних практик факультету аудіовізуального мистецтва та заочного навчання Харківської державної академії дизайну та мистецтв, професор (**Офіційний опонент**):

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. Метамодерн постає як «парадигма» (с. 3, 19, 27, 30, 135, 150), «дискурс» (с.34, 165), «історико-культурна доба, або поточний історичний період» (с.31). Слідуючи цим визначенням автор стверджує: «В найближчі роки українська культурна реальність буде сповнена духом патріотизму та мотивами повернення до етнічного коріння» (с.149). Тобто патріотизм і етнічне коріння залишаться головним нарративом метамодерну? Тоді чим це принципово відрізняє метамодерн від інших історико-культурних періодів, дискурсів, парадигм, в яких теж відбувалось національне відродження? Невже різниця лише в діджиталізації засобів комунікації?

2. Аналізуючи шість вимірів нерівності за Г. Фрайнахтом, дисертант відмічає соціологічний

вимір, що залежить «від кількості друзів та знайомих, від їхньої поваги та симпатії» (с.55). Зрозуміло, що в інформаційну добу можна визначити показник цієї нерівності через аналіз соцмереж людини. Але чи не призведе це до негативних соціальних і навіть правових наслідків? Безумовно, слід погодитись з автором в тому, що «під впливом перелічених та інших передових технологій природа особистості набула дивідуального виміру» (с. 110), але якщо індивідуалізація «може призводити до десоціалізації» (с.113) і є «поліфазною мутацією», то чи не виглядає дивід як форма штучного і нещирого визначення людиною себе, для уникнення контролю з боку суспільства? (с.115).

3. Дана дисертаційна робота доволі влучно вписується в загальну проблему сучасної соціальної теорії про зміну нашого уявлення про природу і структуру «соціального», але чому автор говорить, що «нам слід запитувати себе про можливість метамодерну в Україні»? (с.148) З чим пов'язана ця невпевненість у відповідності вітчизняного соціального розвитку тим головним тенденціям метамодерну, як головного цивілізаційного тренду?

4. Слід відмітити недостаню роботу автора з понятійним апаратом, а саме розмежування значень «автентичність», «ідентичність», «індивідуальність». У роботі з цими поняттями дисертант спирається на визначення Чарльза Тейлора, що вкорінює нас у розумінні цих термінів в їх постмодерній традиції. Автор часто використовує терміни «автентичність» і «ідентичність» у якості синонімів, а також стверджує, що «автентичність вважається ступенем самоідентичності» (с.65). Автентичність дійсно виступає у соціальних науках як соціальний конструкт (с.63). Але чому автор вважає, що «автентичність, що виходить за межі конвенційних дихотомій (добро/зло, щирість/іронія) ... не може бути раціонально пояснена»? (с.64-65). В роботі акцентується увага на ускладненні поняття «автентичність», його міждисциплінарної природи, але не уточняється головна ідея такого ускладнення: визначення нового порядку, в якому має бути оцінено місце сучасної людини. Якщо навіть за Ч. Тейлором і автентичність, і ідентичність є сконструйованими, то мають бути визначені певні принципи їх конструювання, а не просто зазначено, що «метамодернізм це ефективний спосіб не погоджуватися із постмодерном» (с.165), та те, що «формування особистісної автентичності полягає у наявності взаємних очікувань між людьми, певного міжособистісного та групового сприйняття» (с.166).

5. Так само автор залишає без пояснення тезу про конструювання автентичності через повернення до етнічності. Залишаються не викритими причини того, чому це стає актуальним після постмодерного покоління людей «зрізаного якоря», відмови від політики мультикультуралізму, активізації правих рухів та інших явищ, що підвели до появи ситуації метамодерну.

5. БЕЙЛІН Михайло Валерійович., д. філос. наук, канд. техн. наук, професор, кафедра гуманітарних наук факультету магістратури, заочного навчання та підвищення кваліфікації Харківської державної академії фізичної культури, професор (**Офіційний опонент**).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. У підрозділі 1.1 Олександр Юрійович вказує на наявність концептуального роздоріжжя в ситуації після постмодерну та існування низки альтернатив, крім метамодерну, якими є «ремодернізм, перформатизм, космодернізм, гіпермодернізм, діджимодернізм...» та ін. (с.24). І тут виникає запитання, чому в дослідженні обрали саме таке поєднання – метамодернізм та автентичність, а не обрали інший альтернативний проєкт? Чи було б доцільно вивчати питання автентичності в межах іншого проєкту?

2. У підрозділі 2.5 здобувач пише про дилему в питанні автентичності, яка може розглядатися як соціальний конструкт або ж як «апріорно вкорінена константа». Цікаво було б дізнатися, чи є у

політичному метамодернізмі рішення такої дилеми? І як ці два модули можна розглядати у повсякденні.

3. Дисертанту не вдалось уникнути політичної заангажованості як то схвалювати автентичність своїх співгромадян. Тільки лише їх і чому? (с.164) Неясно, як автентичність може підірвати національну безпеку, якщо мова йде про пересічних громадян, які постійно знаходяться у стані стресу, перебуваючи у соціальному просторі нагнітання ненависті, підозри, тотальної культури контролю, тим паче що далі автор і сам визнає, що сучасна Україна далека від епохи метамодерну.

4. Окремі думки автора стосовно автентичності у нинішніх соціально-політичних обставинах в Україні написані надзвичайно емоційно, що заважає автору рефлексувати більш критично виважено і дотримуватись рамок академічного письма. Але про це треба пам'ятати, оскільки час вносить корективи в історію і соціальне буття, і тому текст має бути академічно незаангажований і не уподібнюватися колишнім штампам, коли, про що б ви не писали, обов'язково потрібно було згадати про черговий з'їзд партії. До недавнього часу академічна наука України цим не зловживала, і наразі це не є академічно виправданим.

(прізвища, ініціали, наукові ступені, місця роботи, посади, зауваження)

Результати відкритого голосування:

"За" 5 членів ради,
"Проти" немає членів ради,
"Утримались" немає членів ради

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Манюкову Олександрю Юрійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності) здобувача у давальному відмінку)

ступінь / ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки

(галузь знань)

за спеціальністю 033 Філософія

(код і найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Голова разової спеціалізованої вченої ради

(підпис)

КОРАБЛЮВА Н. С.

(прізвище, ініціали)